

Essay over Second Sapiens, Spiral Dynamics en Organizational Ecology

Colofon

Wortelen in Stille Grond

Een essay over Second Sapiens, Spiral Dynamics en Organizational Ecology
door Dick Rochat.

Redactie en herwerking: Deze tekst werd inhoudelijk, stilistisch en systemisch begeleid met behulp van ChatGPT, Rob Radex, de AI-ondersteunende co-auteur van OpenAI. Idee, thema's, structuur en betekenislaag zijn afkomstig van de schrijver; de tekst is ontwikkeld in een wederkerige afstemming tussen mens en machine.

Eerste uitgave: augustus 2025

Publicatievorm: eigen beheer

Website schrijver: www.olbl.nl

De schrijver dankt allen die hebben bijgedragen aan dit essay, in het bijzonder de lezers, denkers en medereizigers in het veld van bewustwording, leiderschap en systemische transformatie.

Auteursrecht en ethiek van delen

Deze uitgave is auteursrechtelijk beschermd. Citeren en verspreiden van fragmenten is toegestaan met bronvermelding, mits de intentie van het essay gerespecteerd blijft. In de geest van de tweede bandbreedte van Spiral Dynamics — waar collectieve wijsheid, transparantie en integriteit leidend zijn — nodigt dit werk uit tot delen vanuit bewustzijn, niet vanuit consumptie.

Neem bij overname, vertaling of (commerciële) toepassing contact op met de auteur.

Wortelen in Stille Grond

Een innerlijke reis naar Second Sapiens – over bewustzijn, transformatie en het terugvinden van onze plek in Gaia

Epiloog – De Stille Draagt

Er zijn geen snelle antwoorden voor de vragen die in deze tijd op ons afkomen. Wel zijn er stille bronnen die ons kunnen dragen. De aarde. Het lichaam. De adem. En het verlangen naar een manier van samenleven die klopt met wie we ten diepste zijn.

Wortelen in Stille Grond is geen eindpunt, maar een uitnodiging tot resonantie. Tot luisteren met het hele lijf. Tot handelen zonder te forceren. Tot spreken zonder te overtuigen. Het vraagt moed om het onbekende toe te laten. Maar misschien is juist daar ruimte. En vrijheid. En betekenis.

Als leiders, als begeleiders, als mensen — staan we telkens weer op een kruispunt. Tussen weten en niet-weten. Tussen doorgaan en terugkeren. Tussen beheersen en afstemmen. In dat grensgebied ontstaat iets nieuws. Niet door de juiste strategie, maar door aanwezigheid. Door durven zaaien, ook als de oogst onzeker is.

De stille grond wacht niet op perfectie. Ze vraagt om trouw. Niet aan het applaus, maar aan de roeping.

Voorwoord

Er zijn momenten waarop de wereld om ons heen sneller lijkt te draaien dan we kunnen bijhouden. Terwijl het tempo omhooggaat, raakt iets in ons juist uitgeput. De aarde zucht. Systemen piepen en kraken. En toch voelen velen van ons: er móét een andere manier zijn. Een menselijkere. Zachtere. Wijzere.

Dit essay is geen handleiding, geen manifest. Het is een uitnodiging. Om stil te vallen. Te luisteren. En te herinneren wie we zijn. Niet als consumenten of functionarissen, maar als mensen. Als deel van een groter geheel: Gaia.

Wortelen in Stille Grond nodigt je uit tot een andere manier van kijken. Niet om de wereld te verklaren, maar om opnieuw verbinding te maken met wat betekenisvol is. Het is geschreven voor iedereen die voelt dat het oude niet meer klopt, maar nog geen woorden heeft voor het nieuwe.

1. De grond onder ons leven

Steeds meer mensen voelen het: de manier waarop we leven, werken en samenleven vraagt om herziening. Niet alleen omdat het systeem vastloopt, maar omdat het innerlijk wringt. De agenda's zitten vol, maar onze harten raken leeg. De ratrace draait, maar steeds minder mensen willen nog meedoen.

Wat als dit geen einde is, maar een kantelpunt? Wat als het oude niet instort, maar openscheurt om iets nieuws te laten kiemen?

In die breuklijnen begint voor mij de reis. Niet vanuit weerstand, maar vanuit verlangen. Naar een mens-zijn dat klopt. Naar organisaties die leven, niet alleen functioneren. Naar leiderschap dat niet stuurt, maar afstemt.

We zijn gewend om oplossingen te zoeken in beleid, modellen, procedures. Maar misschien begint echte verandering ergens anders. In de bodem. In de onderstroom. In het luisteren naar wat zich onder onze systemen afspeelt.

2. Second Sapiens – de mens als deel van het geheel

De term Second Sapiens komt van Said Dawlabani. Het gaat over een volgende stap in menselijk bewustzijn. Niet hoger of beter, maar wijzer. Een mens die niet boven de natuur staat, maar er onderdeel van is. Die snapt dat alles met alles verbonden is. En dat het antwoord op onze crisis niet meer controle is, maar meer afstemming.

Deze mens denkt niet in KPI's, maar in samenhang. Niet in winst, maar in waarde. Niet in dominantie, maar in co-creatie. Leiderschap wordt dan iets anders. Geen positie, maar een rol. Geen macht, maar aanwezigheid.

We hoeven geen supermens te worden. Alleen maar herinneren wie we al zijn. En onze plek opnieuw innemen in het grotere geheel: Gaia.

3. Wat Spiral Dynamics ons laat zien

Spiral Dynamics is een model dat helpt begrijpen hoe menselijk bewustzijn groeit. Niet in rechte lijn, maar in een spiraal. Elke kleur in de spiraal staat voor een manier van kijken, denken en handelen. Geen kleur is goed of fout. Elk waardesysteem kent een gezonde en een ongezonde expressie. Gezonde expressies helpen mensen en systemen vooruit. Maar wanneer een waardesysteem vastloopt of doorschiet, ontstaan schaduwzijden: verharding, uitsluiting of geweld.

Deze waardesystemen — weergegeven in kleuren — zijn steeds antwoorden op complexere levensomstandigheden:

- Beige: overleven in het nu
- Paars: veiligheid in de groep
- Rood: (daad)kracht, impuls, dominantie
- Blauw: orde, regels, plicht en gezag
- Oranje: prestatie, autonomie, individueel succes
- Groen: gelijkwaardigheid, verbinding, empathie
- Geel: integratie, systeemdenken, complexiteit kunnen dragen
- Turkoois: holistisch bewustzijn, collectieve wijsheid

Deze waardesystemen zijn zichtbaar in de wereld om ons heen.

In Nederland herkennen we de blauwe orde (institutes en regelgeving), het oranje succesdenken (prestatie en status) en het groene gelijkheidsstreven (empathie en verbinding). Maar juist tussen die systemen ontstaan botsingen die zichtbaar worden in organisaties, politiek en persoonlijke keuzes.

Wat nodig is, is niet dat één systeem wint. Maar dat we leren bewegen tussen de lagen. Dat we de wijsheid van elk stadium meenemen, en ruimte maken voor wat Spiral Dynamics de tweede bandbreedte noemt: Geel (systeemdenken) en Turkoois (leven in verbondenheid met het geheel).

Deze lagen vragen niet om meer kennis, maar om meer bewustzijn. Om innerlijk leiderschap. Om het vermogen om complexiteit te dragen, zonder te willen beheersen.

Dit vraagt om wat we ook wel *Complexe Adaptieve Intelligentie* (CAI) noemen: het vermogen om te navigeren in een wereld die voortdurend in beweging is. Geen vaste methode, maar een manier van zijn. CAI helpt ons niet te verstarren in controle, maar om te verbinden, af te stemmen en te blijven leren. Het is een intelligentie die ratio combineert met intuïtie, systeemdenken met innerlijk kompas — en die ruimte biedt aan paradox, verandering en het onbekende.

Precies die kwaliteit hebben we nodig om te kunnen bewegen tussen de lagen van de spiraal, en tegelijk trouw te blijven aan wie we werkelijk zijn.

Robert Kegan, ontwikkelingspsycholoog aan Harvard, noemt dit het vermogen om niet alleen met méér complexiteit om te gaan, maar ook om innerlijk complexer te worden. Niet alles hoeft opgelost, maar wel doorleefd. Niet alles hoeft zeker te zijn, maar wel houdbaar in bewustzijn. Dat vraagt dat we kunnen onderscheiden wat van ons is en wat niet — en dat we onszelf niet automatisch laten leiden door de overtuigingen of systemen waarin we zijn opgegroeid.

4. Zaaïen in stille grond

Echte transformatie begint stil. Niet in het applaus, maar in de leegte. In de plekken waar nog niets is besloten, maar alles mogelijk is. In organisaties die worstelen. In mensen die zoeken. In gesprekken die niet af zijn.

Ik zie mezelf steeds meer als een zaaier. Niet van oplossingen, maar van ruimte. Niet van overtuiging, maar van uitnodiging. De stille grond vraagt geen antwoorden, maar aanwezigheid.

Als we willen dat iets nieuws groeit, moeten we eerst durven wachten. Luisteren. Vertragen. Niet teruggrijpen naar bekende zekerheden, maar aanwezig zijn bij wat nog geen vorm heeft — en daar vertrouwen aan geven.

5. Voorbeelden van wat al groeit

Gelukkig zijn er plekken waar het nieuwe al zichtbaar wordt. Niet als groot gebaar, maar als kiem. Zoals Patagonia, dat als organisatie durft te kiezen voor het grotere geheel. Zoals WEGo, waar regeringen welzijn boven BBP durven zetten. Zoals de Donut Economie, die laat zien dat economie ook zorg kan zijn.

Zoals Frederic Laloux beschrijft in *Reinventing Organizations*, ontstaan er wereldwijd steeds meer organisaties die niet langer top-down sturen, maar zich gedragen als levende organismen — afgestemd op hun omgeving, geworteld in hun bedoeling en gedragen door bewustzijn dat meegroeit met de complexiteit van deze tijd.

 Patagonia is voor mij geen kledingmerk. Het is een organisme dat het systeem wil wakker kussen. "In business to save our home planet" is geen slogan — het is een keuze. Hun campagnes nodigen uit tot terughoudendheid. Tot reparatie. Tot activisme. Geel denken in een oranje markt. Groen bewustzijn in een blauwe structuur. Een voorbeeld van evolutieve fit.

 WEGo — Wellbeing Economy Governments laat zien dat beleid verder kan kijken dan het BBP (Bruto Binnenlands Product). Regeringen durven welzijn als leidraad te nemen. Lange termijn boven politieke cyclus. Deze beweging is stil, maar revolutionair. Het is Geel en Turkoois in een institutionele jas — en een signaal van een nieuwe systeemlogica.

 Donut Economics van Kate Raworth geeft ons een bril. Een visueel kompas dat laat zien hoe we kunnen leven binnen sociale fundamenteën én planetaire grenzen. Het is Geel in haar puurste vorm — en nodigt uit tot een Turkoois bewustzijn van de mens als onderdeel van een levend ecosysteem.

Deze voorbeelden zijn geen eindpunt, maar richting. Ze tonen wat er mogelijk is als we de logica van het leven volgen. Als we durven afwijken van het bekende pad. Als we niet harder duwen, maar beter afstemmen.

6. Uitnodiging tot herinneren

Misschien voel je iets in dit verhaal. Misschien herken je het verlangen naar vertraging. Naar echtheid. Naar samenhang. Misschien weet je niet hoe of waar te beginnen. Dat is niet erg. Wat telt, is dat je luistert.

Second Sapiens is geen ideaal. Het is een herinnering. Spiral Dynamics is geen theorie. Het is een spiegel. Organizational Ecology is geen systeem. Het is een uitnodiging om te leven in afstemming met de tijd waarin we leven.

- Wat vraagt deze tijd van jou?
- Wat mag er in jou wortel schieten?

Organizational Ecology laat ons zien dat systemen niet overleven door harder te werken of groter te worden, maar door zich af te stemmen op veranderende levenscondities. Misschien geldt dat ook voor jou. Hoe is jouw natuurlijke habitat veranderd — en wat vraagt dat van jouw manier van leven, werken of leiden?

Welke signalen uit je omgeving roepen om een andere afstemming, een ander ritme, een ander soort aandacht?

Slotwoord

De wereld roept om verandering. En toch is het niet de wereld die moet veranderen, maar onze manier van kijken. Onze manier van luisteren. Onze manier van aanwezig zijn.

We kunnen blijven streven, sturen, corrigeren, verbeteren. Maar diep vanbinnen weten we dat we iets anders nodig hebben. Een terugkeer naar eenvoud. Naar verbondenheid. Naar leven in plaats van overleven.

Wortelen in Stille Grond is mijn bijdrage aan die beweging. Niet als antwoord, maar als resonantie. Niet als leider, maar als medereiziger.

Misschien herken je er iets van jezelf in. Misschien brengt het je tot stilstand. Misschien tot actie. Beide zijn welkom.

Ik geloof dat we als mensheid onderweg zijn naar iets nieuws. Niet door harder te duwen, maar door zachter te worden. Niet door grip, maar door vertrouwen. En ja, dat vraagt oefening. Maar het begint met een keuze: om te luisteren. Naar de tijd. Naar de aarde. Naar jezelf.

Laat dit essay een uitnodiging zijn. En een herinnering. Aan wat al in je leeft.

Reflectievragen

- Waarin herken jij jezelf: in de race van Oranje, de gevoeligheid van Groen, de roep van Geel?
- Wat heeft in jouw leven ruimte nodig om te groeien?
- In welk ritme beweeg jij – en past dat nog bij wie je werkelijk bent?

- Wat betekent leiderschap voor jou als het geen sturen meer is, maar afstemmen?
- Durf jij te zaaien zonder garantie?

Bronnen

- Beck, D & Cowan, C. (1996). *Spiral Dynamics*
- Dawlabani, S. (2023). *Second Sapiens*
- Kegan, R. (1994). *In Over Our Heads: The Mental Demands of Modern Life.*
- Laloux, F. (2014). *Reinventing Organizations.*
- Lovelock, J. (2000). *Gaia: A New Look at Life on Earth*
- Raworth, K. (2017). *Doughnut Economics*
- WEALL.org

Spiral Dynamics – waardesystemen

Kleur	Waardesysteem	Kenmerk	Uitdaging
● Beige	Overleving	Biologisch instinct	Geen reflectie, puur overleven
● Paars	Geborgenheid	Stam, ritueel, magie	Dogma, groepsdruk
● Rood	Macht	Ego, impuls, dominantie	Chaos, conflict
● Blauw	Orde	Wet, moraal, structuur	Starheid, dogmatisme
● Oranje	Succes	Prestatie, markt, ratio	Uitputting, competitie
● Groen	Gemeenschap	Gelijkheid, empathie	Conflictvermijding, stagnatie
● Geel	Systeemdenken	Integratie, complexiteit	Moeilijk te communiceren

Kleur	Waardesysteem	Kenmerk	Uitdaging
 Turquoise	Holisme	Gaia-bewustzijn, collectief	Abstract, moeilijk te verankeren

De transformatie vereist **evolutionaire doorstroming** tussen deze lagen: ascentie.

Over de schrijver

Dick Rochat is leiderschapsdenker en zaaier in stille grond. Hij verkent de onderstroom van leiderschap, volgerschap en maatschappelijke ontwikkeling — daar waar zichtbare patronen en onzichtbare systemen elkaar raken. Hij schrijft niet om te overtuigen, maar om te resoneren. Niet als pleidooi, maar als uitnodiging tot bewustzijn en beweging.